

Innovations 81321

**ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ РОЗВИТКУ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ**

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Розділ 1. Аналізування факторів формування конкурентоспроможності держави.....	5
Розділ 2. Дослідження конкурентоспроможності України та факторів, що її формують.....	8
Розділ 3. Формування інноваційних засад розвитку конкурентоспроможності України.....	17
Висновки.....	20
Перелік використаних джерел.....	21

ВСТУП

В умовах глобалізації та динамічних інтеграційних процесів проблема розвитку конкурентоспроможності держави залишається однією з умов її успішного функціонування на міжнародній арені. На сучасному етапі дедалі більшої ролі набуває рівень технологічного розвитку та інноваційний потенціал країни, які і формують конкурентоспроможність країни. Незважаючи на євроінтеграційні процеси, збільшення обсягу експорту та зростання частки ІТ-галузі у ВВП, Україна втрачає позиції у рейтингах конкурентоспроможності. Тому важливим питанням для України лишається розробка державної стратегії розвитку конкурентоспроможності на інноваційних засадах.

Зважаючи на це, метою даної наукової роботи є розробка рекомендацій щодо формування інноваційної складової для розвитку конкурентоспроможності України у світовому економічному просторі. Відповідно, постає потреба визначення вагомих факторів розвитку конкурентоспроможності держави. Для цього було проаналізовано вітчизняні та зарубіжні наукові джерела з метою виокремлення передумов підвищення конкурентоспроможності та факторів, які її формують. У результаті, було отримано нове визначення конкурентоспроможності, яке розглядає людину як джерело інновацій, необхідних для розвитку конкурентоспроможності держави. Наступним етапом став факторний аналіз Індексу глобальної конкурентоспроможності України для визначення впливу окремих факторів на загальне значення Індексу та виокремлення потенційних джерел розвитку конкурентоспроможності. Відповідно до отриманих результатів, було аналогічно досліджено Глобальний індекс інновацій та виявлено, що інноваційні результати України є значно якіснішими за інноваційні ресурси.

У результаті були розроблені рекомендації до створення інноваційної основи розвитку конкурентоспроможності України. Було запропоновано використання функціонального підходу для управління нею, з метою використання якісних інноваційних результатів для розвитку інноваційних ресурсів, що сприятиме розвитку конкурентоспроможності України.

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗУВАННЯ ФАКТОРІВ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВИ

Поняття конкурентоспроможності досить широко використовується як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. Зокрема, досі не існує єдиного визначення конкурентоспроможності, оскільки воно може стосуватись держави в цілому, окремої галузі економіки та підприємства. Конкурентоспроможність держави, в загальному, розглядають як її здатність забезпечити стійке економічне зростання у довгостроковій перспективі. Також важливим аспектом дослідження цього поняття є виділення основних факторів, які формують конкурентоспроможність. Основною фундаментальною працею присвяченою конкурентоспроможності держави є «Конкурентна перевага націй» Майкла Портера, у якій конкурентоспроможність нації є її здатністю генерувати інновації та вдосконалюватися [1]. Крім цього, автор виділяє детермінанти конкурентної переваги нації та два незалежні чинники, які на них впливають (рис.1.1).

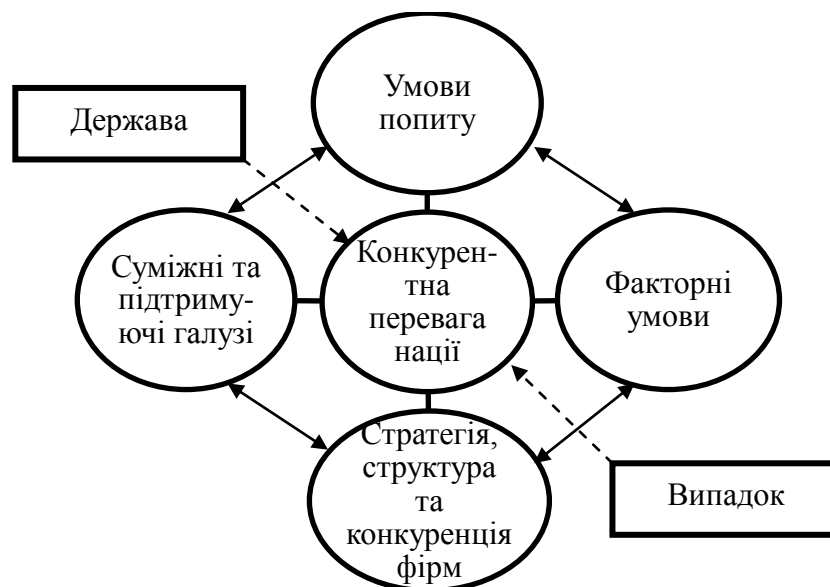

Рис.1.1. Модель конкурентної переваги нації М. Портера [1]

Факторні умови враховують рівень розвитку наявних факторів виробництва та можливі переваги умов створення та розвитку факторів виробництва порівняно з іншими державами. Крім цього важливими питання

стану факторних умов є розвиток ресурсозберігаючих технологій та підвищення продуктивності праці при нестачі людського ресурсу. При цьому Портер визнає саме факторні умови визначальними у формуванні конкурентоспроможності нації. Умови попиту характеризують споживачів, їх купівельну спроможність, потреби та вимоги до продукції та розвинутість каналів дистрибуції товару. Наступним чинником є суміжні та підтримуючі галузі, який демонструє стан та якість інфраструктури в державі. Останнім основним чинником є стратегія, структура та конкуренція фірм, яка включає ринкову стратегію фірм, гнучкість їх політики та стан конкурентного середовища на внутрішньому ринку. Незалежний вплив від основних складових чинять незалежні фактори держави та випадку. Під державою розуміється державна політика та регулювання діяльності окремих галузей економіки. Ймовірність технологічного випадку стала більшою через стрімкий розвиток країн, що розвиваються та значною динамічністю розвитку технологій у світі [1].

Як наслідок, класична модель Портера не враховує значимість людського капіталу саме як інноваційного джерела формування національної конкурентоспроможності. У результаті Четвертої індустріальної революції людина стала причиною та одночасно творцем зрушень у технологічному розвитку. Тому зарубіжні науковці, у тому числі, С. Сільванто розглядає важливість покращання іміджу країни для залучення високоваліфікованих спеціалістів, що є необхідною умовою зростання конкурентоспроможності [2]. У свою чергу Х. Саїд вважає, що зростання частки освіченого населення у країнах, що розвиваються, сприятиме зростанню продуктивності праці та конкурентоспроможності [3]. С. Тор на основі Глобального індексу конкурентоспроможності оцінює вплив витрат та завдань соціальної сфери на забезпечення стійкої конкурентоспроможності держави [4].

Вітчизняні науковці Окара Д.В., Чернишев В.Г., та Шинкаренко Л.В. [5], Хворост Т.В. [6] та Новиков В.В. [7] розглядають місце України в міжнародних рейтингу Глобальної конкурентоспроможності. У результаті розглянути

науковці вважають доцільним інструментом підвищення конкурентоспроможності державні реформи, покращення інвестиційного клімату, полегшення введення бізнесу та розвиток інфраструктури підвищать конкурентоспроможність України. Охота В.І. [8] дослідив позиції України в рейтингу Глобальної конкурентоспроможності та рейтингу легкості введення бізнесу, та зазначає важливість внутрішніх реформ та покращення середовища введення бізнесу для підвищення конкурентоспроможності. Захарченко В. та Захарченко С. [9] розглядають вагомість фінансового забезпечення регіонів України у формуванні міжнародної конкурентоспроможності згідно з методикою ІРМ. Автори зазначають, що належний розвиток фінансової системи та інвестиційної сфери здатне забезпечити зростання конкурентоспроможності бізнесу та країни в цілому. Мельник А. та Чикало І. за допомогою оптимізаційної моделі демонструють, що ефективне управління ресурсоемістю національної економіки з урахуванням матеріальних та нематеріальних ресурсів для створення одиниці ВВП значно підвищить конкурентоспроможність України [10].

Унаслідок проведеного аналізу можна зробити висновок, що у сучасній світовій економіці у формуванні конкурентоспроможності значної вагомості набув саме людський капітал. Відповідно, держава, яка інвестує у розвиток своїх громадян, або формує міграційну політику таким чином, щоб привабити висококваліфікованих спеціалістів з-за кордону, здобуває вищу конкурентоздатність. Це пов'язано з одного боку з підвищенням продуктивності та результативності праці, а з другого з розробкою інновацій та інноваційних рішень у науці та технологіях. Як уже зазначалось, людський капітал є потенційним джерелом інновацій, тому підвищення конкурентоспроможності держав стало людино-орієнтованим. Зважаючи на це, конкурентоспроможність держави можна охарактеризувати як здатність її людського капіталу за допомогою наявних ресурсів та забезпечення підтримувати стабільний інноваційний розвиток економіки та зростання рівня життя.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ ТА ФАКТОРІВ, ЩО ЇЇ ФОРМУЮТЬ

Для того, щоб розробити механізм підвищення конкурентоспроможності України за допомогою інноваційної складової необхідно проаналізувати вплив інших складових на рівень конкурентоспроможності. Тому доцільно розглянути Індекс глобальної конкурентоспроможності, який щорічно обчислюється Всесвітнім економічним форумом та оцінює здатність держави забезпечити довгострокове стабільне економічне зростання та добробут своїх громадян. Для розрахунку здійснюється оцінювання дванадцяти складових, які формують конкурентоспроможність держави (табл.2.1). У 2018 році була розроблена нова методика обчислення індексу, яка враховує зміни внаслідок Четвертої індустріальної революції, та переорієнтовує його сутність на людський капітал та здатність держави генерувати та комерціалізувати інновації.

Табл.2.1

Складові Індексу глобальної конкурентоспроможності (сформовано на
підставі [11,12])

Перелік складових до 2018	Складові за методикою GCI 4.0
Загальне значення Індексу та його складових – шкала від 1(найменше) до 7 (найбільше)	Загальне значення Індексу та його складових – шкала від 1(найменше) до 100 (найбільше)
Базові вимоги	Сприятливість середовища
- інституції	- інституції
- інфраструктура	- інфраструктура
- макроекономічне середовище	- використання інформаційно- комунікаційних технологій
- здоров'я (тривалість життя) та початкова освіта	- макроекономічна стабільність
Фактори, що підвищують ефективність	Людський капітал
- вища освіта	- здоров'я (тривалість життя)
- ефективність ринку товарів	- навички

Продовження табл.2.1

- ефективність ринку праці	Ринки
- розвиток фінансового ринку	- ринок товарів
- технологічна готовність	- ринок праці
- місткість ринку	- фінансова система
Фактори інновацій	- місткість ринку
	Інноваційна екосистема
- досвідченість у бізнесі	- динамічність бізнесу
- інновації	- інноваційний потенціал

У першій редакції Індексу глобальної конкурентоспроможності обчислення відбувалось за трьома суб-індексами, кожен з яких був ключовим для окремого типу економіки. Зокрема, базові вимоги були визначальними для факторо-орієнтованої економіки, фактори, що підвищують ефективність – для ефективно-орієнтованої економіки, а фактори інновацій для – інноваційно-орієнтованої економіки [11]. У новій редакції індексу GCI 4.0 виділяється чотири суб-індекси, які повніше розкривають основи конкурентоспроможності держави, враховуючи людський капітал [12]. Відповідно, загальне значення Індексу глобальної конкурентоспроможності розраховується як просте середнє арифметичне значення дванадцяти складових.

У 2014 році Україна займала 76 місце серед 144 держав, у 2018 році – 83 місце серед 140 країн [12,13]. Для оцінки конкурентоспроможності України доцільно розглянути значення індексу та його складових протягом 2014-2018 рр. (табл.2.2). Оскільки у 2018 році змінилась шкала оцінювання, необхідно розрахувати поправку для перетворення значень 2018 у значення попередньої шкали, оскільки з останнього звіту відомо, що значення індексу у 2018 році зросло на 3,1 одиниці [12]. Крім цього після аналізу елементів кожної складової було проведено деяке узагальнення у подібних за сутністю пар складових.

Значення Індексу глобальної конкурентоспроможності України протягом 2014-2018 рр. (сформовано та розраховано на підставі [11,12])

Значення показника	Роки			
	2014	2017	2018	2018 з поправкою
Індекс глобальної конкурентоспроможності (I)	4,1	4,1	57,1	4,3
Інституції (P ₁)	3	3,2	46,3	3,5
Інфраструктура (P ₂)	4,2	3,9	70,1	5,3
Інформаційно-комунікаційні технології (P ₃)	3,5	3,8	51	3,9
Макроекономічна стабільність (P ₄)	4,1	3,5	55,9	4,2
Здоров'я (P ₅)	6,1	6	72	5,5
Навики (P ₆)	4,9	5,1	68,9	5,2
Ринок товарів (P ₇)	4	4	55,3	4,2
Ринок праці (P ₈)	4,1	4	59,5	4,5
Фінансова система (P ₉)	3,5	3,1	48,7	3,7
Місткість ринку (P ₁₀)	4,6	4,5	62,7	4,8
Динамічність бізнесу (P ₁₁)	3,7	3,7	55,3	4,2
Інноваційний потенціал (P ₁₂)	3,2	3,4	39	3,0

Величина поправки значень 2018 року була розрахована відповідно до співвідношення значень:

- значення Індексу 2017 р. = 4,1;
 - значення Індексу 2017 р. за шкалою 2018 р. = 57 – 3,1 = 53,9;
 - значення Індексу 2018 р. = 57;
 - значення Індексу 2018 р. за старою шкалою = (57*4,1)/53,9 = 4,3.
- Відповідно поправка для будь-якого значення за шкалою 2018 р. = значення 2018 р. *(4,1/53,9) = значення 2018 р * 0,76.

Для виявлення впливу кожної складової Індексу глобальної конкурентоспроможності доцільно застосувати факторний аналіз методом елімінування [14, с. 31-58]. Модель Індексу є середнім арифметичним дванадцяти складових:

$$I = \frac{\sum_{i=1}^{12} P_i}{12}, \text{ де} \quad (2.1)$$

I – значення Індексу глобальної конкурентоспроможності;

P_i – значення складової Індексу глобальної конкурентоспроможності [12].

Згідно з формулою 2.1. проводимо факторний аналіз Індексу глобальної конкурентоспроможності України. Згідно з методом елімінування поступово замінюємо у формулі складові базового 2014 року значеннями 2018 року (табл.2.3).

Табл.2.3

Факторний аналіз Індексу глобальної конкурентоспроможності України протягом 2014-2018 рр. (розраховано на підставі [11,12])

I	P_1	P_2	P_3	P_4	P_5	P_6	P_7	P_8	P_9	P_{10}	P_{11}	P_{12}
4,1	3	4,2	3,5	4,1	6,1	4,9	4	4,1	3,5	4,6	3,7	3,2
4,1	3,5	4,2	3,5	4,1	6,1	4,9	4	4,1	3,5	4,6	3,7	3,2
4,2	3,5	5,3	3,5	4,1	6,1	4,9	4	4,1	3,5	4,6	3,7	3,2
4,2	3,5	5,3	3,9	4,1	6,1	4,9	4	4,1	3,5	4,6	3,7	3,2
4,3	3,5	5,3	3,9	4,2	6,1	4,9	4	4,1	3,5	4,6	3,7	3,2
4,2	3,5	5,3	3,9	4,2	5,5	4,9	4	4,1	3,5	4,6	3,7	3,2
4,2	3,5	5,3	3,9	4,2	5,5	5,2	4	4,1	3,5	4,6	3,7	3,2
4,2	3,5	5,3	3,9	4,2	5,5	5,2	4,2	4,1	3,5	4,6	3,7	3,2
4,3	3,5	5,3	3,9	4,2	5,5	5,2	4,2	4,5	3,5	4,6	3,7	3,2
4,3	3,5	5,3	3,9	4,2	5,5	5,2	4,2	4,5	3,7	4,6	3,7	3,2
4,3	3,5	5,3	3,9	4,2	5,5	5,2	4,2	4,5	3,7	4,8	3,7	3,2
4,4	3,5	5,3	3,9	4,2	5,5	5,2	4,2	4,5	3,7	4,8	4,2	3,2
4,3	3,5	5,3	3,9	4,2	5,5	5,2	4,2	4,5	3,7	4,8	4,2	3,0

Як результат можна простежити вплив кожної складової на загальне значення індексу. Для цього вплив окремої складової відображається як різниця між послідовно отриманими значеннями індексу (табл.2.4).

Табл.2.4

Вплив складових Індексу глобальної конкурентоспроможності України на його загальне значення протягом 2014-2018 рр.

Складові Індексу	Значення різниці
Сприятливість середовища	
Інституції (P_1)	0,04
Інфраструктура (P_2)	0,09
Інформаційно-комунікаційні технології (P_3)	0,03
Макроекономічна стабільність (P_4)	0,01

Продовження табл.2.4

Сума різниць	0,18
Людський капітал	
Здоров'я (P ₅)	-0,05
Навики (P ₆)	0,03
Сума різниць	-0,02
Ринки	
Ринок товарів (P ₇)	0,02
Ринок праці (P ₈)	0,04
Фінансова система (P ₉)	0,02
Місткість ринку (P ₁₀)	0,01
Сума різниць	0,08
Інноваційна екосистема	
Динамічність бізнесу (P ₁₁)	0,04
Інноваційний потенціал (P ₁₂)	-0,02
Сума різниць	0,02
Загальна сума різниць	0,26
Різниця між значеннями Індексу	0,2
Сумарний вплив усіх факторів (нерозподілений залишок)	0,06

У результаті найбільший позитивний вплив на загальне значення індексу має зростання якості інфраструктури на 0,09 одиниці у сприятливому середовищі, навиків на 0,03 одиниці у людському капіталі, ринку праці на 0,04 одиниці у ринках, та динамічності бізнесу на 0,04 одиниці у інноваційній екосистемі. Водночас негативний вплив на значення Індексу мало погіршення здоров'я на 0,05 одиниці та інноваційного потенціалу на 0,02 одиниці. Зниження тривалості життя у більшості пов'язане з військовими діями на Сході України, а зниження інноваційного потенціалу – з еміграцією висококваліфікованих кадрів та зменшенням витрат на дослідження та розробки. Крім цього існує нерозподілений залишок, який виникає під час елімінування та відображає сумарний вплив усіх складовий разом взятих. Оскільки його пропорційно розподілене значення є занадто малим та не впливає на значення різниць впливу складових, його доцільно опустити.

Враховуючи значний позитивний вплив навиків людського капіталу, наявної інфраструктури, ринку праці та динамічності бізнесу можливо зменшити негативний вплив зменшення тривалості життя за рахунок

підвищення інноваційного потенціалу України. Як результат, підвищення інноваційного потенціалу сприятиме розвитку інших складових індексу.

Одним з методів оцінювання рівня інноваційності країни є глобальний індекс інновацій. Глобальний індекс інновацій – це індекс, який вимірює інноваційний потенціал економік різних держав та розраховується щорічно Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (WIPO) [15]. Даний показник обчислюється як середнє значення двох суб-індексів: суб-індексу ресурсів та суб-індексу результатів [15]. У свою чергу кожен суб-індекс враховує конкретні параметри економіки (рис.2.1).

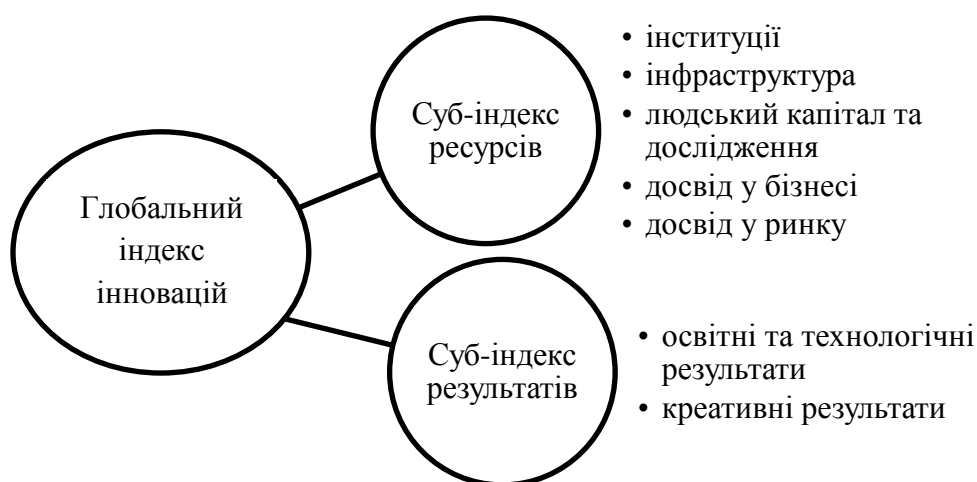

Рис.2.1. Структура Глобального індексу інновацій [15]

Україна станом на 2018 р. займає 43 позицію порівняно з 63 позицією у 2014 за загальним індексом [15,19]. Варто зазначити, що за суб-індексом результатів Україна займає 35 місце, а за суб-індексом ресурсів 75 [15,19]. Таким чином українська інноваційна сфера продукує значно кращі результати, порівняно з вхідними ресурсами. Розглянемо детально складові кожного суб-індексу (рис.2.2).

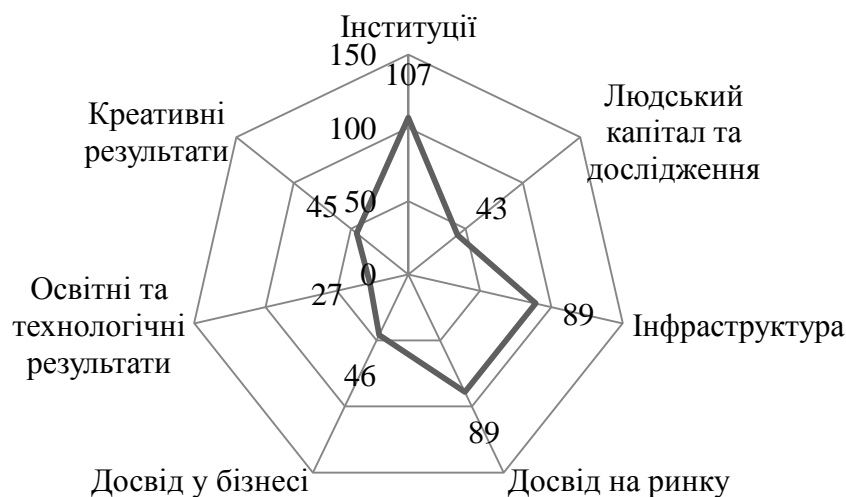

Рис.2.2. Положення параметрів суб-індексів глобального індексу інновацій України у 2018р. [15]

Отже, найвищу позицію у суб-індексі результатів займають освітні та технологічні результати, а у суб-індексі ресурсів людський капітал та дослідження, які визначаються сильними позиціями та перевагами у групі країн з рівнем доходів нижче середнього.

Крім цього, сильними позиціями також є креативні результати та досвід у бізнесі. Абсолютною сильною позицією є коефіцієнт ефективності інновацій, який протягом останніх 5 років перевищує середнє значення у загальному рейтингу – 0,9 в Україні та 0,61 в середньому у світі [15-20].

Для визначення впливу кожної окремої складової індексу доцільно використати факторний аналіз. Значення Глобального індексу інновацій розраховується за формулою:

$$GI = \frac{\sum_{i=1}^5 I_i + \sum_{j=1}^2 O_j}{2}, \text{ де} \quad (2.2)$$

GI – значення Глобального індексу інновацій;

I_i – i -та складова суб-індексу ресурсів;

O_j – j -та складова суб-індексу результатів [15].

Наведемо абсолютні значення Глобального індексу інновацій України та складових суб-індексів у 2014 та 2018 рр. (табл. 2.5).

Табл.2.5.

Абсолютні значення Глобального індексу інновацій та його складових
(сформовано на підставі [15,19])

Показник	Роки	
	2014	2018
Глобальний індекс інновацій (GII)	36,26	38,52
Інституції (I ₁)	52,9	49,1
Людський капітал та дослідження (I ₂)	36,6	43
Інфраструктура (I ₃)	27,1	38,1
Досвід на ринку (I ₄)	45,1	42,7
Досвід у бізнесі (I ₅)	29,1	34,5
Освітні та технологічні результати (O ₁)	38,2	36,7
Креативні результати (O ₂)	30,6	36,5

Факторний аналіз проводиться аналогічно до попередньої методики для Індексу глобальної конкурентоспроможності. Наводимо відповідний розрахунок методом елімінування (табл.2.6).

Табл.2.6

Факторний аналіз Індексу глобальної конкурентоспроможності України протягом 2014-2018 рр. (розраховано на підставі [15,19])

GII	I ₁	I ₂	I ₃	I ₄	I ₅	O ₁	O ₂
36,28	52,9	36,6	27,1	45,1	29,1	38,2	30,6
35,9	49,1	36,6	27,1	45,1	29,1	38,2	30,6
36,54	49,1	43	27,1	45,1	29,1	38,2	30,6
37,64	49,1	43	38,1	45,1	29,1	38,2	30,6
37,4	49,1	43	38,1	42,7	29,1	38,2	30,6
37,94	49,1	43	38,1	42,7	34,5	38,2	30,6
37,565	49,1	43	38,1	42,7	34,5	36,7	30,6
39,04	49,1	43	38,1	42,7	34,5	36,7	36,5

Аналогічно необхідно інтерпретувати отримані результати. Розраховуємо різниці, що характеризують вплив кожної складової на загальне значення індексу (табл.2.7).

Табл.2.7

Вплив складових Глобального індексу інновацій України на його загальне значення протягом 2014-2018 рр.

Складова Індексу	Значення різниці
Суб-індекс ресурсів	
Інституції (I ₁)	-0,38
Людський капітал та дослідження (I ₂)	0,64
Інфраструктура (I ₃)	1,10
Досвід на ринку (I ₄)	-0,24
Досвід у бізнесі (I ₅)	0,54
Сума різниць у суб-індексі	1,66
Суб-індекс результатів	
Освітні та технологічні результати (O ₁)	-0,38
Креативні результати (O ₂)	1,48
Сума різниць у суб-індексі	1,10
Загальна сума різниць	2,76
Різниця між значеннями індексу	2,26
Сумарний вплив усіх факторів (нерозподілений залишок)	0,05

У результаті було виявлено, що покращення складових суб-індексу ресурсів (на 1,66) призвело до більшого зростання загального значення індексу, ніж покращення складових суб-індексу результатів (на 1,1) протягом 5 досліджуваних років. Зважаючи на це, необхідно забезпечити механізм використання результатів інноваційного процесу для розвитку ресурсів, зокрема інфраструктури та досвідченості у бізнесі та на ринку, що сприятиме подальшому підвищенню рівня інноваційності економіки країни.

Оскільки аналіз двох індексів засвідчив значний потенціал людського капіталу в Україні, доцільно залучити його до інноваційного процесу для забезпечення майбутнього зростання конкурентоспроможності України в цілому.

РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСАД РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ

Для створення механізму залучення вітчизняних інноваційних розробок для розвитку ресурсів інноваційної структури, з метою підвищення конкурентоспроможності України необхідно створити інноваційну основу та забезпечити її функціонування на всіх етапах управління інноваційним процесом (рис.3.1). Відповідно до поставленого завдання найбільш оптимальним підходом є функціональний. Універсальність підходу дає змогу забезпечити безперервний процес управління на всіх його етапах [20].

Рис. 3.1. Етапи управління інноваційною основою конкурентоспроможності України (сформовано автором)

На етапі планування доцільно сформувати державну програму стимулювання та залучення вітчизняних інноваційних розробок для покращення інфраструктури, децентралізованого управління та покращення рівня життя населення на місцях. Така програма, насамперед, має спрямовуватись на спеціалістів ІТ-сфери, студентів та талановиту молодь, та реалізовуватись у формі постійно діючих регіональних організації та відкритих змагань. Метою змагань має бути вирішення важливого для життя міста чи області питання інфраструктури, надання адміністративних послуг, розвитку наукових осередків серед студентів, формування молодіжного лідерства тощо. Крім цього, на етапі планування потрібно закласти кошти у державному бюджеті для здійснення такої програми. Проте більша частина витрат покладається на громадські організації, зацікавлені підприємства, інвесторів та ЗВО.

Для реалізації програми створення інноваційної основи конкурентоспроможності країни на етапі організування, доцільно створити інноваційні інкубатори на місцях, які включатимуть представників громадських організацій, ЗВО, потенційних інвесторів та експертів. Такі організації матимуть на меті згуртувати спеціалістів та талановиту молодь у інноваційні осередки на місцях, що у свою чергу стане підґрунтям для створення бізнес-інкубаторів, старт-ап шкіл, ІТ-кластерів тощо. Крім цього, вони проводитимуть змагання та відбір найперспективніших інноваційних проектів та розробок.

Мотивування учасників реалізації державної програми може здійснюватись як додаткове фінансування, надання певних пільг. Крім цього, у формі надання матеріальної винагороди авторам найкращих інноваційних рішень та надання допомоги у міжнародних змаганнях та стажуваннях.

Контроль за процесом реалізації програми створення інноваційної основи конкурентоспроможності має здійснюватись за допомогою незалежних експертних комісій. До їхнього складу можуть входити експерти з інвестування, представники інноваційних підприємств тощо. Вони мають здійснювати нагляд за прозорістю проведення змагань та відборів, а також за

оптимальним використанням коштів. Відповідно до результатів контролювання має здійснюватись регулювання певних етапів.

Громадські організації є важливою інституцією у формуванні громадської думки та користуються достатнім рівнем довіри українців. За даними КМІС станом на грудень 2018 року громадським організаціям довіряє 38,6% громадян, цей показник є вищим за аналогічний показник державних органів та служб [21]. Тому доцільно залучити громадські організації до державної програми розвитку інноваційної основи. Крім цього, такі інституції володіють власним капіталом, що є вагомим джерелом для фінансування виконання програми. Заклади вищої освіти є значною складовою, оскільки акумулюють великий обсяг висококваліфікованого людського капіталу, який потенційно є джерелом інноваційних рішень. ІТ-спеціалісти та інноваційні підприємства можуть надати професійну підтримку та ресурси для функціонування інноваційних інкубаторів, а також впровадити деякі інноваційні рішення на своїх підприємствах. Державна підтримка має виражатись у формі сприяння з боку міських та обласних державних адміністрацій, які користуються високим рівнем довіри – 47,3% [21].

Підприємства можуть діяти у рамках державної програми самостійно як інкубатори інноваційних розробок. Їхнім завданням є залучення спеціалістів та студентів та створення відповідних умов для інноваційного процесу у вигляді науково-дослідних підрозділів та лабораторій. Також підприємства можуть допомагати спеціально створеним інкубаторам завдяки державній програмі забезпечуючи стажування учасникам змагань тощо. Для реалізації таких заходів підприємству доцільно використати функціональний підхід.

Таким чином інноваційний розвиток забезпечить підвищення конкурентоспроможності через підвищення конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу підприємств, та підвищення рівня життя населення у містах та регіонах. Така політика сприятиме розвитку людського капіталу та створенню робочих місць для нього, що може сприятливо вплинути на розвиток ринку праці в Україні .

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження було сформовано рекомендації щодо створення інноваційної основи підвищення конкурентоспроможності України. На початковому етапі дослідження був проведений аналіз існуючої літератури у сфері конкурентоспроможності держави, а не окремого підприємства. Як наслідок аналізу праць вітчизняних та зарубіжних авторів, виявилось, що у сучасній економіці конкурентоспроможність формується у тому числі людським капіталом, який одночасно є джерелом та причиною інноваційних зрушень. Таким чином було дано нове визначення конкурентоспроможності, яка полягає саме у потенціалі людського капіталу генерувати інновації та забезпечувати стійкий розвиток економіки та рівня добробуту громадян держави.

Наступним етапом було проведення аналізу головних факторів, які формують конкурентоспроможність України. Для цього було розглянуто рейтинг держави за Індексом глобальної конкурентоспроможності протягом останніх п'яти років. Для визначення впливу окремих факторів на конкурентоспроможність України було проведено факторний аналіз, результати якого продемонстрували наявність передумов для розвитку конкурентоспроможності на інноваційній основі. Аналогічно було проведено факторний аналіз Глобального індексу інновацій, який засвідчив більшу якість результатів інноваційного процесу порівняно з ресурсами, для його введення.

Відповідно до отриманих результатів було сформовано рекомендації до створення інноваційної основи розвитку конкурентоспроможності України. Згідно з рекомендаціями, розвиток конкурентоспроможності має здійснюватися за створеною державною програмою у регіонах за сприяння громадській організацій, ЗВО, підприємств та іншими зацікавленими сторонами. Управління цим процесом має відбуватися за допомогою функціонального підходу, як на рівні держави, так і на рівні підприємств.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Porter M. E. The Competitive Advantage of Nations / M.E. Porter. – New York: The Free Press, 1990. – 875 p.
2. Silvanto S. An investigation into the core appeals for nation branding to attract and retain talent to enhance a country's competitiveness / S. Silvanto, J. Ryan. // Competitiveness Review: An International Business Journal. – 2018. – №28. – pp. 584–604.
3. Said H. Literacy Education for Better Ranking in Global Competitiveness [Електронний ресурс] / H. Said // Proceedings of the International Conference On Education, Purworejo, November 4th. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://eproceedings.umpwr.ac.id/index.php/ice/article/viewFile/150/141>.
4. Thore S. The sustainable competitiveness of nations / S. Thore, R. Tarverdyan. // Technological Forecasting and Social Change. – 2016. – №106. – pp. 108–114.
5. Окара Д. В. Дослідження розвитку України на підставі індексу глобальної конкурентоспроможності / Д. В. Окара, В. Г. Чернишев, Л. В. Шинкаренко. // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2018. – №22. – С. 84–90.
6. Хворост Т. В. Стан конкурентоспроможності національної економіки України / Т. В. Хворост. // Економіка І Суспільство. – 2017. – №10. – С. 145–148.
7. Новиков В. В. Конкурентоспроможність України у сучасних міжнародних економічних відносинах [Електронний ресурс] / В. В. Новиков // Ефективна економіка – 2011. – №6 – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=604>.
8. Охота В. І. Конкурентоспроможність України на світовій економічній арені / В. І. Охота. // Економічний аналіз : зб. наук. праць. – 2015. – №19. – С. 84–90.
9. Захарченко В. Фінансове забезпечення бізнесу як чинник міжнародної конкурентоспроможності України та її регіонів / В. Захарченко, С. Захарченко. // Збірник наукових праць Черкаського державного

- технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2015. – №42. – С. 11–18.
10. Мельник А. Управління ресурсоемністю національної економіки в контексті підвищення її конкурентноспроможності: теоретико-методологічний аспект / А. Мельник, І. Чикало. // Вісник ТНЕУ: Економіка і управління національним господарством. – 2009. – №2. – С. 7–22.
 11. The Global Competitiveness Report 2017-2018 – Geneva: World Economic Forum, 2017.
 12. The Global Competitiveness Report 2018 – Geneva: World Economic Forum, 2018.
 13. The Global Competitiveness Report 2014-2015 – Geneva: World Economic Forum, 2014.
 14. Коробов М. Я. Прийоми та методи фінансово-економічного аналізу / М. Я. Коробов. – Київ: Знання, 2002. – 494 с. – (3-тє)., с. 31-58.
 15. Global Innovation Index 2018: Energizing the World with Innovation – Geneva: WIPO, Cornell University and INSEAD, 2018.
 16. Global Innovation Index 2017: Innovation Feeding the World – Geneva: WIPO, Cornell University and INSEAD, 2017.
 17. Global Innovation Index 2016: Winning with Global Innovation – Geneva: WIPO, Cornell University and INSEAD, 2016.
 18. Global Innovation Index 2015: The Effective Innovation – Geneva: WIPO, Cornell University and INSEAD, 2015.
 19. Global Innovation Index 2014: The Human Factor in Innovation – Geneva: WIPO, Cornell University and INSEAD, 2014.
 20. Кузьмін О. Є. Японський менеджмент: особливості функціонального підходу / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник. // Регіональна економіка. – 2002. – №1. – С. 75–83.
 21. Суспільно-політичні настрої населення: Листопад-грудень 2018 року [Електронний ресурс] – Офіційний веб-сайт Київського Міжнародного

Інституту Соціології. – Режим доступу до ресурсу:
<https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=806&page=1>.

АНОТАЦІЯ

Євроінтеграційні процеси та розвиток економіки держави корелюють із підвищенням рівня конкурентоспроможності України, який безпосередньо формується на інноваційних засадах. Все це визначає актуальність даної наукової роботи. Метою наукової роботи є формування рекомендацій для розвитку конкурентоспроможності України за допомогою інноваційної складової з використанням функціонального підходу для управління нею. Відповідно, завданням є дослідження чинників, що формують конкурентоспроможність України та розробка рекомендацій з використання інноваційної складової її розвитку. Робота складається з трьох розділів. У першому розділі проводиться аналіз вітчизняних та зарубіжних наукових джерел для виокремлення факторів формування конкурентоспроможності держави, результатом якого є вдосконалене визначення конкурентоспроможності, у якому відзначається роль людського капіталу як джерела інновацій для її розвитку. У другому розділі з метою виокремлення впливу чинників формування конкурентоспроможності України проводиться факторний аналіз Індексу глобальної конкурентоспроможності за останні 5 років та, як результат, факторний аналіз Глобального індексу інновацій України за аналогічний період. У результаті було виявлено, що інноваційні результати України є якіснішими за інноваційні ресурси. У третьому розділі на основі отриманих результатів формуються рекомендації для створення засад використання та залучення інноваційних результатів для розвитку інноваційних ресурсів з метою розвитку конкурентоспроможності України за допомогою функціонального підходу. Крім цього до розробленого механізму рекомендується залучення громадських організацій, ЗВО, підприємств, експертів, та його реалізація на регіональному рівні.

Ключові слова: конкурентоспроможність держави, інноваційна складова, людський капітал, факторний аналіз, ресурси, результати.